

Тетяна Пискун,
вчителька англійської мови,
вчитель другої категорії Андріївської
спеціалізованої різнопрофільної школи
I-III ступенів

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ МЕТОДІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Нині в загальноосвітніх закладах України вивчення іноземної мови починається з 1-го класу, а в деяких випадках, ще у дитячому садку. Це зумовлено сенситивним періодом у віці дитини, адже цей період є найефективнішим для засвоєння мови. Більшість дітей, навіть психологічно підготовлених до школи, в процесі навчання стикаються з певними труднощами, внаслідок чого настає апатія, байдужість, зниження рівня мотивації до навчання. Одним з факторів стимулювання інтересу молодших школярів до навчальної діяльності виступають ігрові технології, тому що вивчення іноземної мови лише на базі навчальної програми не завжди дає бажаний результат. Потрібний додатковий стимул, використання нових нетрадиційних форм і методів роботи, що заохочуватимуть до вивчення іноземної мови. Актуальною проблемою сучасної методики викладання іноземних мов є організація навчання дітей різних вікових груп за допомогою ігор.

Про важливість використання ігор в навчальному процесі відомо давно. Багато видатних педагогів, а саме: Н. П. Анікеєва, П. П. Блонський, А. С. Макаренко, С. Ф. Русова, М. Г. Яновська та ін. справедливо наголошували на ефективності застосування ігор у процесі навчання. В. О. Сухомлинський писав, що без гри не має і не може бути повноцінного розумового розвитку, порівнював гру з величезним світлим вікном, через яке в духовний світ дитини вливається цілющий потік уявлень, понять про навколишнє, з іскрою, яка запалює вогник допитливості.

Визначаючи місце ігрових технологій у всій системі іншомовної підготовки молодших школярів, варто брати до уваги рекомендації дидактів і методистів (М. Бовтенко, Н. Гальскова, Л. Городнича, З. Никитенко, А. Конишева, С. Роман, О. Коломінова, Л. Ягеніч) щодо доцільності використання ігор на відповідному етапі навчання [3]. Усе це зумовлює важливість детального дослідження умов та вимог використання ігрових технологій на уроках англійської мови в початковій школі. Їх актуальність на сучасному етапі є очевидною, особливо з урахуванням нових віянь у системі освіти, що дають учителям простір для новаторства та реалізації власних неординарних ідей і рішень. І саме гра як найменш обтяжена умовностями та різноманітними обмеженнями форма найбільш сприятлива для застосування її

в молодших класах, бо саме тут існують необмежені можливості для реалізації творчого потенціалу як учителя, так і учнів.

Гра – одна з найважливіших сфер у життєдіяльності дитини, разом з працею, навчанням, мистецтвом, спортом вона забезпечує необхідні емоційні умови для всебічного, гармонійного розвитку особистості. Для педагога вона стає інструментом виховання, що дає змогу повністю враховувати вікові особливості дітей і підлітків, розвивати ініціативу, створювати атмосферу розкнутості, самостійності, творчості та умови для саморозвитку. Гра на уроці – справа серйозна, нею не можна надто захоплюватися та використовувати лише як засіб розрядки, розваги або відпочинку. Гра може й повинна використовуватися як засіб формування навичок, розвитку певних мовленнєвих умінь, відповідних здібностей. Цінність гри полягає ще й у тому, що учень із слабкими знаннями може стати першим під час гри, тому що винахідливість та кмітливість іноді є важливішими від безпосередніх знань. Загальновідомо, як нелегко виховувати в учнів потребу вивчати іноземну мову, переконати їх у тому, що необхідно знати цей предмет і підтримувати інтерес до нього. А відчуття зацікавленості і посиленості допомагають подолати той бар'єр, який виникає при вивченні іноземної мови. Для молодших учнів гра насамперед – захоплююче заняття. У ній можуть досягти успіху навіть дуже слабкі учні. Почуття рівності, атмосфера захопленості і радості, відчуття посиленості завдань – усе це дає учням можливість перебороти незручність, що заважає вільно вживати в мовленні іншомовні слова, і добре позначається на результатах навчання.

Навчання іноземної мови в початковій школі передбачає комплексну реалізацію навчальних і виховних цілей, адже вивчення іноземної мови потребує великих зусиль з боку учнів, систематичної праці, що сприяє формуванню таких якостей, як працьовитість, уважність, самостійність, допитливість.

Гра відіграє надзвичайно важливу роль в процесі навчання учнів початкової школи англійської мови. Адже гра – один з ефективних прийомів навчання, що охоплює всі види мовленнєвої діяльності, а саме аудіювання, говоріння, читання, письмо. Застосування ігрового матеріалу на уроках англійської мови активізує школярів, сприяє досягненню високої результативності навчання та виховує любов до мови, що вивчається.

Коли ми приходимо до 6-7-річних дітей, щоб навчити їх іноземної мови, то перше запитання, яке ми ставимо собі, має бути таким: «Що ж відбувається в головах цих маленьких учнів, котрі вперше чують іноземну мову?» Війти в роль учня і стежити за етапами навчання з його позиції – дуже важливе і непросте завдання. Враховуючи психологічні і фізіологічні особливості дітей цього віку, зрозуміле те, що найоптимальнішим способом початкового навчання є ігрова ситуація. Для цього необхідно знайти образ того, кому діти довіряться, кого

вони не боятимуться, кого сприймуть як реальну істоту і, нарешті, кого вони люблять. Щоб знайти такий образ, вчителю знадобиться його фантазія. Найефективніше використати м'яку іграшку – яскраву, симпатичну, кольорову, саме таку, яка б зацікавила дітей і викликала позитивні емоції, – здивування, захоплення. На першому ж уроці відбувається знайомство. Попередньо учням треба повідомити, що є гість, він приїхав з Англії і хоче навчити їх своєї мови. Він не знає жодного слова українською мовою, тому розмовляти можна лише його рідною мовою. Для зустрічі з ним треба підготуватись. Щоб познайомитися з ним, потрібно вивчити необхідні мовні зразки. Діти уважно слухають кожне слово, намагаючись правильно повторити його. Таким чином, нудний і монотонний процес повторення готових фраз перетворюється на вмотивований процес вивчення мовних одиниць для спілкування з уявним «носієм мови». Тепер роль учителя опосередкована. Він стає з'єднуючою ланкою між учнями і їхнім «другом». Така форма спілкування є прийнятною і дуже зручною, особливо коли в групі є сором'язливі учні, які неохоче йдуть на контакт з дорослими. Коли вони спілкуються з учителем не безпосередньо, а за допомогою іграшки (яка просто не може не сподобатись дитині), то учень поступово позбувається комплексів, які загальмовують його діяльність.

На уроці вчитель має справу з навчальними іграми, що, на відміну від розважальних, мають специфічну методичну мету, яку вчитель повинен завжди чітко собі уявити, однак у жодному разі не слід показувати учням, що його цікавить дидактичний підтекст. Він повинен сміятися й радіти разом з учнями, підкреслюючи тим самим, що його цікавить ігровий зміст вправи, а не навчальний. Якщо вчитель розкриє учням свою мету, то гра перетвориться на звичайну вправу. Для вчителя ж будь-яка гра – це перш за все вправа. Таким чином, ми розглядаємо гру як варіативно-ситуативну мовленнєву вправу, під час якої учні набувають досвіду спілкування. Тому гра має бути невід'ємним елементом кожного уроку.

Саме ігрові прийоми значно полегшують засвоєння складних граматичних конструкцій, розширюють словниковий запас, допомагають створити наближені до життя ситуації. Ігри можуть бути використані для формування будь-яких навичок і вмінь на всіх рівнях навчання на будь-якій стадії уроку. Якщо діти заінтриговані, радісні, переважають почуття співпраці, вони краще запам'ятають отриману інформацію, зокрема необхідну лексику та граматичні конструкції.

Важливу роль на початковому етапі вивчення іноземної мови відіграє також розвиток фонетичних навичок і тренування правильної вимови та артикуляції. Виконуючи фонетичні вправи, учні готуються до слухового сприйняття певних звуків, слів, словосполучень, диференціації та виокремлення певних звуків та їх звукового відтворення. Таким чином, саме вправи стають першою ланкою в розвитку навичок аудіювання.

Прийнято розрізняти два основні типи ігор: ігри з фіксованими, відкритими правилами й ігри з прихованими правилами. Прикладом ігор першого типу є більшість дидактичних, пізнавальних і рухливих ігор. Сюди відносять також розвиваючі інтелектуальні, музичні, ігри-забави, атракціони. До другого типу відносять ігри сюжетно-рольові. У межах пропонованої публікації ми зробимо огляд деяких видів дидактичних ігор, застосування яких зробить, на наш погляд, навчання англійської мови учнів початкової школи більш плідним. Дидактична гра – засіб навчання та виховання. На відміну від ігор узагалі, дидактична гра має істотну ознаку – наявність чітко поставленої мети навчання та відповідного їй педагогічного результату. Повноцінне розгортання навчального процесу на основі дидактичної гри передбачає значний особистісно-професіональний потенціал вчителя, який в ході навчання виступає в різних ролях та забезпечує тонкий баланс між залученням учнів в ігрове дійство та спеціальною фіксацією навчально-пізнавального результату гри.

У навчанні англійської мови молодших школярів з-поміж дидактичних ігор особливої уваги варто надавати застосуванню *буквених ігор (Word Games)*, які є своєрідними загадками, в яких учням потрібно відгадати слово або фразу, написані незвичним способом. Для того, щоб відгадати слово, необхідно змінити їх послідовність, порядок читання, додати або вилучити окремі букви. Відомі такі буквені ігри: *анаграма* – слово або словосполучення, утворене перестановкою букв, які складають інше слово чи словосполучення (lamp – palm, earth – heart, sink – skin, pea – ape, tea – eat – ate, ocean – canoe, night – thing); *паліндром* – слова, фрази, або речення, які читаються однаково зліва направо і справа наліво (dad, nun, madam, no lemon, ten animals i slam in a net, was it a car or a cat i saw?); *метаграма* – загадка, в якій одна буква слова замінюється іншою (гра «зіпсований телефон» (Gossip), за правилами якої ведучий пошепки передає повідомлення першому гравцеві, той передає його наступному по колу, а останній гравець голосно говорить, що він почув, і, як правило, це зовсім не те, що сказав ведучий першому гравцеві); *логогриф* – буквена гра, в якій учням треба відшукати загадане слово і утворити від нього нові слова шляхом перетворення і відкидання окремих букв або складів; *кросворд* – гра, яка полягає в заповненні буквами рядів-клітинок, що перехрещуються так, щоб по горизонталі і вертикалі вийшли задані за значенням слова; *чайнворд* – різновид кросворда, в якому слова розміщені одне за одним, кінець попереднього слова є початком наступного (soup – peas – sugar – radish – herring – grape – éclair – raisin – noodles – spaghetti – ice-cream), і слова, що потрібно вставити, можуть бути зашифровані малюнками; *ребус* – гра-загадка, в якій слово або фраза, що треба відгадати, зображені комбінацією букв, фігур, знаків (GR + 8 = great; L + 8 = late; 2 + L = tool; p walk ark = walk in the park; sta4nce = for instance); *арифмогриф* – головоломка, мета якої є відгадування слів чи тексту, де

букви зашифровані цифрами від 0 до 9: 0 – A, K, U; 1 – B, L, V; 2 – C, M, W; 3 – D, N, X; 4 – E, O, Y; 5 – F, P, Z; 6 – G, Q; 7 – H, R; 8 – I, S; 9 – J, T (наприклад, слово school в цифровому зображенні читається як набір цифр 827441, слово pupil – як 50581, слово teacher – як 9402747) [2, с. 310].

Буквені ігри можна використовувати на різних етапах уроку англійської мови: вивчення нового матеріалу, закріплення, перевірки знань, умінь, навичок. У такі ігри грають групами, індивідуально, в письмовій чи усній формі, із застосуванням наочності або без неї. У процесі гри при навчанні іноземної мови доречно використовувати наочні посібники-малюнки, картини, схеми, таблиці, фотографії, за допомогою яких є можливість наочно зобразити те, про що йдеться в певній ситуації.

Отже, нам видається, що гра – один з ефективних прийомів навчання. Науково-обґрунтоване та методично дозоване використання різноманітних дидактичних ігор, зокрема буквених, у процесі навчання молодших школярів англійської мови сприяє підвищенню мотивації молодших школярів до вивчення означеної мови, сприяє значній активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, розвитку їх самостійності, творчого потенціалу, інтелектуальних здібностей, полегшує засвоєння навчального матеріалу, робить процес навчання англійської мови більш змістовним, динамічним та ефективним.

Список використаних джерел

1. Використання гри для активізації навчально-виховного процесу: Посіб. для студ. пед. вузу та викладачів / Уклад. Мішкурова В. Ф., Пащенко М. І. – К. : Наук. світ, 2001. – 227 с.
2. Методика навчання іноземних мов у початковій школі : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Котенко, А. В. Соломаха [та ін.]. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 356 с.
3. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі : навч. посіб. / С. В. Роман. – К. : Ленвіт, 2009. – 216 с.